28.9.2022

Lainsäädäntöneuvos Pasi Kallio, ympäristöministeriö
Lainsäädäntöneuvos Leila Suvantola, ympäristöministeriö
Lainsäädäntöneuvos Leena Mäkipää, oikeusministeriö
Lainsäädäntöneuvos Sampo Brander, oikeusministeriö

HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Viite: Täydennys vastineeseen

Lakivaliokunta on kokouksessaan 27.9.2022 pyytänyt ympäristöministeriön ja oikeusministeriön 26.9.2022 päivättyyn vastineeseen lisäselvitystä eräistä hallituksen esitykseen (HE 76/2022) liittyvistä kysymyksistä. Toteamme näiden osalta seuraavaa:

1. Tahallisuuden käsite

Luontodirektiivin sääntely

Luontodirektiivissä (92/43/ETY) on kansallisesta näkökulmasta kyse minimiharmonisoinnista. Tällöin myös direktiivin tavoitteita pidemmälle menevä kansallinen sääntely on yleensä mahdollinen, edellyttäen että direktiivin ja muun EU-oikeuden kanssa ei synny ristiriitaa. Luontodirektiivi on siten saavutettavan tuloksen kannalta sitova, mutta jättää jäsenvaltioiden päätettäväksi sen, millä tavoin ja mitä menetelmiä käyttäen kyseinen tulos saavutetaan.

Luontodirektiivin säännösten sisällön ja niiden tulkinnan osalta olennaista merkitystä on sekä EU:n komission tulkintaohjeella (jatkossa Komission tulkintaohje, ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=PI_COM:C(2021)7301&from=EN), että Unionin tuomioistuimen ratkaisuilla.

Komission tulkintaohjeessa sen tarkoitus ja rajoitukset kuvataan seuraavalla tavalla: ”Asiakirja perustuu pääasiassa asiaa koskeviin unionin tuomioistuimen tuomioihin ja esimerkkeihin eri jäsenvaltioissa käytössä olevista suojelujärjestelmistä. Asiakirja on tarkoitettu kansallisille, alueellisille ja paikallisille viranomaisille, suojeluelimille ja muille luontodirektiivin täytäntöönpanosta vastaaville tai siihen osallistuville organisaatioille sekä muille sidosryhmille. Asiakirjan tarkoituksena on auttaa näitä toimijoita kehittämään tehokkaita ja käytännöllisiä tapoja soveltaa säännöksiä oikeudellista kehystä kuitenkin täysin noudattaen. Jäsenvaltioita ja keskeisiä sidosryhmiä on kuultu asiakirjan eri luonnoksista, ja niiden huomautukset on otettu huomioon. Tässä oppaassa esitetään komission käsitys direktiivin asiaankuuluvista säännöksistä, mutta se ei itsessään ole lainsäädännöllinen asiakirja. Siinä ei vahvisteta uusia sääntöjä vaan annetaan ohjeita nykyisten sääntöjen soveltamiseen. Lopullinen toimivalta tulkita unionin lainsäädäntöä on ainoastaan unionin tuomioistuimella” (Komission tulkintaohje s. 4).

Unionin tuomioistuimen mukaan ”direktiivin saattaminen osaksi kansallista oikeusjärjestystä ei välttämättä edellytä sitä, että sen säännökset olisi samanmuotoisina ja sanasta sanaan toistettava nimenomaisessa erityisessä säännöksessä, vaan yleinen oikeustila voi olla riittävä, jos se takaa sen, että direktiivi on kokonaisuudessaan riittävän selkeästi ja täsmällisesti täytäntöönpantu” (ks. esim. asia C-6/04, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, 21 kohta.)

Komission tulkintaohjeessa todetaan tuomioistuimen oikeuskäytäntöön viitaten, että saattaessaan direktiiviä osaksi kansallista lainsäädäntöään jäsenvaltioiden on noudatettava direktiivissä käytettyjen termien ja käsitteiden merkitystä direktiivin yhdenmukaisen tulkinnan ja soveltamisen varmistamiseksi (ks. esim. tuomio 28.3.1990, Vessoso ja Zanetti, yhdistetyt asiat C-206/88 ja C-207/88, ECLI:EU:C:1990:145).

Lisäksi unionin tuomioistuin on todennut, että ”tarkka täytäntöönpano on näin ollen erityisen tärkeää käsiteltävänä olevan kaltaisessa tapauksessa, jossa yhteisen luonnonperinnön hoito on uskottu kullekin jäsenvaltiolle sen alueella – –. Tästä seuraa, että kun on kyse luontodirektiivistä, jossa vahvistetaan monimutkaisia ja teknisiä sääntöjä ympäristöoikeuden alalla, jäsenvaltioiden on erityisesti huolehdittava siitä, että niiden lainsäädäntö, jonka tarkoituksena on varmistaa tämän direktiivin täytäntöönpano, on selkeä ja täsmällinen” (ks. esim. asia C-6/04, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, 25 ja 26 kohta ja asia C-98/03, komissio v. Saksa, 59 ja 60 kohta).

Luontodirektiivin mukaisten kieltojen vastaisten tekojen rangaistavuuden osalta toteamme yleisesti, että voimassa olevassa ympäristörikosdirektiivissä (direktiivi 2008/99/EY ympäristönsuojelusta rikosoikeudellisin keinoin) edellytetään tahallisten ja törkeästä tuottamuksesta tehtyjen tekojen kriminalisointia. Sen 3 artiklan mukaisesti tulee säätää rangaistavaksi muun muassa lainvastainen suojeltujen luonnonvaraisten eläin- tai kasvilajien yksilöiden tappaminen, tuhoaminen, hallussapito tai ottaminen, paitsi jos menettely kohdistuu tällaisten yksilöiden merkityksettömään määrään ja sen vaikutus lajin säilymiseen on merkityksetön. Direktiiviä täytäntöön pantaessa on Suomessa arvioitu, että kriminalisointivelvoite tuli katetuksi rikoslain säännösten, erityisesti rikoslain 48 luvun 5 §:n, myötä (Ympäristörikos- ja alusjäterikosdirektiivien voimaansaattaminen, Mietintöjä ja lausuntoja 31/2010, s. 31–32; HE 157/2010 vp, s. 5).

Kansallinen implementointi

Luontodirektiivi on pääsääntöisesti implementoitu luonnonsuojelulain välityksellä. Laissa on pyritty em. perustein noudattamaan luontodirektiivin asettamia velvoitteita ja sen sanamuotoja mahdollisimman kattavasti.

Lakiehdotuksen 72 §:n 1 momentin 1) kohdan mukaan rauhoitettujen eläinlajien yksilöiden tahallinen tappaminen ja pyydystäminen olisi kielletty, kuten myös voimassa olevassa laissa säädetään. Siten kielto koskisi voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin tapaan tahallista toimintaa. Voimassa olevassa luonnonsuojelulaissa tai sen esitöissä ei ole kuitenkaan tarkemmin määritelty, mitä tahallisuudella tarkoitetaan. Voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin perusteluissa todetaan, että säännös on muotoiltu niin, että se täyttää luontodirektiivin 12 artiklan a-c kohdan vaatimukset.

Tahallisuuden tulkinta

Luontodirektiivin osalta tahallisuuden käsitteen sisältöä ja sen tulkintaa on tarkasteltu sekä komission tulkintaohjeessa, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tulkintaohjeella ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännöllä (esimerkiksi C-103/00, C-221/04 ja Yhdistetyt asiat C-473/19 ja C-474/19) on siten myös kansallisen tahallisuuden tulkinnan kannalta merkitystä. Kansallisella tasolla tahallisuuden tulkintaa on käsitelty myös korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa (esimerkiksi KHO: 2015:124).

Tiivistäen voidaan sekä komission tulkintaohjeen, että tuomioistuinkäytännön perusteella todeta, että direktiivissä tarkoitetulla tahallisuudella on lähtökohtaisesti ymmärrettävä tietoisen teon tai sen pyrkimyksen ohella tilannetta, jossa toimija ymmärtää tekonsa todennäköiset seuraukset, vaikka ei niitä varsinaisesti tavoittelisi.

Kansallisesti korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä (KHO:2015:124), jossa oli osin kyse turvetuotannon harjoittamisen suhteesta luonnonsuojelulain rauhoitussäännöksiin, KHO toteaa, että jos turvetuotannosta voi aiheutua häiriöitä, jotka vaikuttavat haitallisesti maakotkan pesintään, tällaista toimintaa on pidettävä tahallisena häiritsemisenä, vaikka toiminnan varsinainen tavoiteltuna tuloksena ei olisi häirintä. Päätöksessään KHO on viitannut myös em. komission tulkintaohjeeseen ja EU-tuomioistuimen ratkaisuun C-103/00.

Tältä osin on tarpeen myös todeta, että toisin kuin direktiivin 12 artiklan 1 kohdan a-c) alakohdissa, alakohdassa d) ei käytetä sanaa ”tahallinen”. Direktiivin 12 artiklan 1 kohdan a–c alakohdan mukaan ainoastaan tahalliset teot ovat kiellettyjä ja ne on estettävä, kun taas d alakohdan mukaan tahallinen teko ei ole välttämätön edellytys. Unionin tuomioistuin on vahvistanut, että ”[k]un yhteisön lainsäätäjä ei ole rajannut direktiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädettyä kieltoa tahallisiin toimiin – toisin kuin se on tehnyt kyseisen artiklan a–c alakohdassa tarkoitettujen toimien osalta – se on osoittanut halukkuutensa antaa lisääntymis- tai levähdyspaikoille suurempi suoja sellaisia toimia vastaan, jotka heikentävät tai hävittävät niitä (ks. tuomio 10.1.2006, komissio v. Saksa, C-98/03, ECLI:ECR:C:1973:87, 55 kohta).

Hallituksen esityksen mukainen syyksiluettavuus

Kuten edellä on todettu, rangaistavuuden edellytyksenä olevasta kiellosta säädetään ehdotuksen 72 §:n 1 momentin 1) kohdassa, jonka mukaan rauhoitettujen eläinlajien yksilöiden tahallinen tappaminen ja pyydystäminen olisi kielletty, kuten myös voimassa olevassa laissa säädetään. Siten kielto koskisi voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin tapaan tahallista toimintaa. Perusteluissa todetaan, että säännös on muotoiltu niin, että se täyttää luontodirektiivin 12 artiklan a-c kohdan vaatimukset.

Kuten lakivaliokunnalle 27.9.2022 toimitetussa vastineessa on todettu, ehdotetun lain ja sen 133 §:n tunnusmerkistöissä on pääosin noudatettu syyksiluettavuuden asteen osalta voimassa olevan luonnonsuojelulain sääntelyä. Tarkoituksena ei ole ollut muuttaa nykyistä oikeustilaa, vaan saattaa rangaistuksia koskeva sääntely vastaamaan sille asetettuja tarkkuus- ja täsmällisyysvaatimuksia. Sama koskee syyksiluettavuuden asteen määrittelyä.

Edelleen vastineessa on todettu, että lakiin ehdotettu tarkennus eläinlajin yksilöiden tappamiselta edellytetyltä syyksiluettavuudelta (133 §:n 2 momentti) korjaisi voimassa olevassa laissa olevan ristiriidan, joka liittyy siihen, että voimassa olevan luonnonsuojelulain 39 §:n 1 momentin 1 kohdassa on kielletty ehdotetun lain mukaisesti rauhoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen, mutta voimassa olevassa rangaistussäännöksessä (58 §) edellytetään tahallisuutta tai huolimattomuutta. Rangaistussäännös ei voi olla syyksiluettavuuden kannalta ankarampi kuin sen perusteena oleva aineellinen kielto.

Lausunnoissa on kuitenkin nostettu esiin tahallisuuden käsitteen mahdollinen ristiriitaisuus. Syyttäjälaitos toteaa lausunnossaan, että ”On kuitenkin niin, ettei rikosoikeudellisen tahallisuuden käsite ole välttämättä yhteneväinen EU-lainsäädännössä ja Suomen rikosoikeudessa. Tämä johtuu jo siitä, ettei tahallisuuden käsite ole yhteneväinen EU:n eri jäsenvaltioiden rikosoikeudellisissa järjestelmissä.” Lisäksi syyttäjälaitoksen lausunnon mukaan ”se, että tekijä hyväksyy suojellun eläinlajin yksilön pyydystämisen tai tappamisen oman toimintansa mahdolliseksi seuraukseksi, on Suomen rikosoikeudessa arvioitu huolimattomuudeksi. Tämä käy aivan yksiselitteisesti ilmi esimerkiksi korkeimman oikeuden ennakkoratkaisusta KKO 2016:95. Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a – c alakohdissa tarkoitettu tahallisuus kattaa siis Suomen rikosoikeuden käsitteistön mukaan myös huolimattomuuden.”

Suomen rikoslain 3 luvun 6 §:n mukaan tekijä on aiheuttanut tunnusmerkistön mukaisen seurauksen tahallaan, jos hän on tarkoittanut aiheuttaa seurauksen taikka pitänyt seurauksen aiheutumista varmana tai varsin todennäköisenä. Seuraus on aiheutettu tahallaan myös, jos tekijä on pitänyt sitä tarkoittamaansa seuraukseen varmasti liittyvänä. Näin ollen tahallisuusvaatimus täyttyy rauhoitetun eläinlajin yksilön osalta siinäkin tapauksessa, että tekijä ei ole tarkoittanut tappaa rauhoitetun lajin yksilöä, mutta on pitänyt sitä vähintään varsin todennäköisenä toimintansa seurauksena. Syyksiluettavuuden astetta koskeva arviointi kuuluu kuitenkin tuomioistuimen toimivaltaan, eikä sitä voi tämän lakiehdotuksen puitteissa ratkaista.

Syyttäjälaitos on nostanut lisäksi esiin sen, että 133 §:n 1 momentin 7 kohdassa ehdotetaan rangaistavaksi jo huolimattomuudesta tehtynä 76 §:ssä kielletty rauhoitetun kasvin, sen osan tai siemenen poimiminen, kerääminen, irti leikkaaminen, juurineen ottaminen ja hävittäminen. Hallituksen esityksessä viitataan tältä osin luontodirektiivin 13 artiklaan. Sen 1a kohdassa velvoitetaan jäsenvaltiot kieltämään kasvien tahallinen poimiminen, kerääminen jne. – eli velvoite on aivan sama kuin eläinlajien rauhoitusta koskevassa 12 artiklassa. Syyttäjälaitoksen mukaan ”ei siis vaikuta siltä, että EU-lainsäädäntö antaisi perusteen edellyttää luonnonsuojelurikkomuksessa korkeampaa syyksiluettavuuden astetta eläinlajien kohdalla kuin mitä edellytetään kasvilajien kohdalla.”

Kasvilajien rauhoituksen osalta syyttäjälaitoksen huomio on asianmukainen. Eroa eläin- ja kasvilajien välisen syyksiluettavuuden osalta ei ole myöskään perusteltu voimassa olevan lain esitöissä, joiden mukaan ”säännöksen ensimmäinen virke vastaa luontodirektiivin 13 artiklan a kohdan vaatimuksia”. Tältä osin ehdotuksessa on kuitenkin pitäydytty voimassa olevan lain mukaisessa muotoilussa ja syyksiluettavuudessa, minkä seurauksena kansallinen linja on kasvilajien rauhoituksen osalta eläinlajeja tiukempi.

Suhde rikoslakiin

Rikoslain 48 luvun 5 §:n 4 momentin mukaan luonnonsuojelurikoksena ei pidetä tekoa, jonka merkitys luonnonsuojelun kannalta on vähäinen. HE:n 94/1993 vp (s. 197) mukaan ko. momentin on ollut tarkoitus muodostaa raja luonnonsuojelurikoksen ja luonnonsuojelurikkomuksen välille.

Rikkomussäännös soveltuisi siis lähtökohtaisesti, vaikka teon merkitys luonnonsuojelun kannalta olisi vähäinen, kun taas luonnonsuojelurikoksena rangaistavia ovat vain sellaiset tahalliset tai törkeästä huolimattomuudesta tehdyt teot, joiden merkitys luonnonsuojelun kannalta on muu kuin vähäinen.

2. Menettämisseuraamus

Luonnonsuojelulain vastaiseen tekoon liittyvä menettämisseuraamus sisältyi vuoden 1923 luonnonsuojelulain (71/1923) 24 §:ään muodossa: ”Mitä tätä lakia tai sen nojalla annettua määräystä rikkomalla on saatu tai sen arvo on tuomittava menetetyksi, niin myös pyydys, josta 15 §:ssä puhutaan.”

Kohta muutettiin lailla luonnonsuojelulain muuttamisesta (153/1987) muotoon: ”Joka on syyllistynyt 23 §:ssä tarkoitettuun tekoon, on tuomittava menettämään valtiolle se, mitä rikkomalla on saatu, tai sen arvo. Muutoin on noudatettava, mitä rikoslain 2 luvun 16 §:ssä on säädetty.” Perusteluna hallituksen esityksessä HE 204/1986 oli, että pykälä ehdotettiin muutettavaksi lähinnä viittaussäännökseksi, jolloin seuraamukset määräytyisivät yhdenmukaisesti rikoslain yleisten menettämisseuraamusten mukaisesti.

Luonnonsuojeluarvon menettäminen lisättiin lakiin vuonna 1991 lailla luonnonsuojelulain muuttamisesta (672/1991), jolla luonnonsuojelulain 24 §:ään lisättiin toinen ja kolmas virke seuraavasti: ” Kuitenkin on aina tuomittava menetetyksi se arvo, mikä rauhoitetulla eläimellä tai kasvilla on lajinsa edustajana. Ympäristöministeriö vahvistaa ohjeelliset arvot rauhoitetuille eläimille ja kasveille.” Muutosta perusteltiin hallituksen esityksessä HE 33/1990 seuraavasti (s. 6): ”Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin siten, että tekoon syyllistyneen olisi korvattava aina **rauhoitetun lajin yksilön tuhoamisesta aiheutunut vahinko**, toisin sanoen sellaisen yksilön elävä arvo. Ohjeellisen arvon määräisi ympäristöministeriö.” Hallituksen esityksessä katsottiin siten rauhoitetun eläimen tai kasvin arvoa lajinsa edustajana koskevan menettämisseuraamuksen olevan tarkoitukseltaan vahingonkorvauksellinen. Vuoden 1996 luonnonsuojelulakiin säännös sisällytettiin viittaamalla kumottavan lain säännökseen.

Voimassa olevassa luonnonsuojelulain 59 §:n menettämisseuraamusta koskevassa säännöksessä viitataan blanco-muotoiseen kriminalisointisäännökseen yksilöimättä, mitä tekoja arvoa lajinsa edustajana koskeva menettämisseuraamus voi koskea. Sanamuodon mukaan menettämisseuraamus liittyy kaikkiin lain vastaisiin tekoihin, riippumatta siitä, onko teolla aiheutettu vuoden 1991 hallituksen esityksessä tarkoitettua vahinkoa. Vaikka yksilö olisi otettu luonnosta ennen kuin se on rauhoitettu tai saatu poikkeusluvalla haltuun, sen hallussapito, myyminen ja maastavienti on rangaistava teko ja arvoa lajinsa edustajana koskeva menettämisseuraamussäännös soveltuu näihin tekoihin.

Voimassa oleva sääntely onkin johtanut tilanteisiin, joissa menettämisseuraamusta on vaadittu sinänsä laillisesti kotimaassa haltuun saaduista yksilöistä. Esimerkiksi alakoulun rehtori on tuomittu luonnonsuojelurikkomuksesta rangaistukseen, kun hän on lopetetun koulun irtaimiston tyhjentämisen yhteydessä myynyt koulun täytettyjä eläimiä siten, että tulo on mennyt kunnalle (Pohjanmaan käräjäoikeus 10.3.2021, tuomio 21/110686). Syyttäjä vaati rehtorin tuomitsemista yhteensä yli 13000 euron menettämisseuraamukseen myytyjen yksilöiden luonnonsuojelullisena arvona. Käräjäoikeus tuomitsi rehtorin kohtuullistettuun 1000 euron menettämisseuraamukseen.

Voimassa olevan säännöksen nojalla myös poikkeusluvalla tapetun yksilön myynnistä on mahdollista vaatia menettämisseuraamusta. Esimerkiksi tänä syksynä myönnettyjen poikkeuslupien nojalla saa ampua 10000 valkoposkihanhea. Tällaisen yksilön myynti ilman myymiseen erikseen myönnettyä poikkeuslupaa on luonnonsuojelulain vastainen teko, ja siihen sovelletaan myös voimassa olevan lain 59 §:n menettämisseuraamussäännöstä. Jos maanviljelijä ampuu poikkeusluvalla valkoposkihanhia ja myy niitä toiselle henkilölle vaikkapa ravinnoksi, hänet voitaisiin tuomita menettämään sekä myyntitulo että valkoposkihanhen arvo lajinsa edustajana eli 336 euroa kultakin myydyltä valkoposkihanhelta.

Hallituksen esityksen mukainen yksilön arvoa lajinsa edustaja koskeva menettämisseuraamus ei jatkossa koskisi laillisesti haltuun saadun yksilön vaihdannan, hallussapidon tai maastaviennin kiellon rikkomista. Tällaiseen rikokseen syyllistynyt voitaisiin kuitenkin edelleen tuomita menettämään valtiolle rikoksen kohde eli rauhoitettu eläin tai kasvi ehdotetun 134 §:n ensimmäisen virkkeen nojalla.

Tällä hetkellä rauhoittamattomien, mutta ehdotettavalla lailla uusina rauhoitettavien lajien yksilöiden, kuten kyyn ja eräiden sammakkoeläinten, sekä luonnonsuojeluasetuksella uutena rauhoitettavien lajien yksilöiden tappaminen ja kuolleena löydetyn haltuunotto on sallittua, mutta muuttuu kielletyksi lain ja asetuksen voimaantulon myötä. Jos yksilön arvoa lajinsa edustajana koskeva menettämisseuraamus koskisi näiden, tälläkin hetkellä laillisesti

pyydystettävien yksilöiden vaihdantaa, hallussapitoa tai maastavientiä, tämä voisi tosiasiassa tarkoittaa takautuvaa rangaistusluonteista seuraamusta.

Vähintäänkin menettämisseuraamus tulisi rajoittaa sellaisten rauhoitettujen lajien yksilöihin, jotka on saatu oikeudettomasti luonnosta haltuun.

Tuomioistuin voi toki kohtuullistaa menettämisseuraamusta, kuten esitetyssä esimerkissä, mutta vastaaja ei välttämättä ymmärrä tätä vaatia.

Maahantuonnin osalta nykyinen sääntely tarkoittaa, että rauhoitetun tai CITES-sääntelyn tarkoittaman yksilön ilman vaadittua lupaa maahan tuoneelle voidaan vaatia menettämisseuraamusta ja hänet voidaan siihen tuomita riippumatta siitä, onko yksilö saatu laittomasti tai laillisesti haltuun lähtömaassa. On syytä huomata, että CITES-sopimuksen ja sitä täytäntöönpanevan EU-asetuksen säännökset ovat erittäin tiukat sopimuksen tarkoittamien lajien yksilöiden, niiden osien tai johdannaisten kaupallisessa hyödyntämisessä, millä pyritään ehkäisemään niillä käytävää kansainvälistä kauppaa. Myös vankeudessa kasvatetun eläimen tai suvuttomasti lisätyn kasvin maahantuonti on kiellettyä riippumatta siitä, onko yksilön hallussapidolla välittömästi vaikutusta sen luonnonsuojelulliseen tilaan. Nykyinen säännös mahdollistaa yksilön arvoa lajinsa edustajana koskevan menettämisseuraamuksen tuomitsemisen myös näissä tilanteissa.

Kuten syyttäjälaitoksen lausunnossa todetaan, eräissä muissa Euroopan maissa ollaan ottamassa käyttöön Suomen mallia vastaava menettämisseuraamus. Mikäli Suomessa voitaisiin määrätä arvoa lajinsa edustajana koskeva menettämisseuraamus muistakin kuin rauhoitussäännösten rikkomista koskevista teoista, se voisi johtaa siihen, että samassa tapahtumasarjassa tällainen menettämisseuraamus määrättäisiin esim. Ruotsissa luonnosta erottamisesta (tappaminen tai haltuun ottaminen), Hollannissa myynnistä ja Suomessa maahantuonnista. Tällaisena seuraamuksena kyse ei olisi vahingonkorvauksellisesta tai turvaamistoimen kaltaisesta seuraamuksesta, vaan pikemminkin rangaistuksellisesta seuraamuksesta.

Hallituksen ehdotuksen mukainen säännös sulkisi pois arvoa lajinsa edustajana koskevan menettämisseuraamuksen myös maahantuontikieltoa rikkomalla maahantuotujen yksilöiden osalta ja estäisi tällaiset moninkertaiset menettämisseuraamukset.

3. Muita huomioita

Lakivaliokunnan kuulemisessa nousi lisäksi esiin epäselvyys vastineessa olleen lauseen osalta (ohessa kursiivilla). Kokonaisuuden hahmottamiseksi seuraavassa on suora sitaatti vastineen kyseisestä kappaleesta:

> ”*Syyttäjälaitoksen lausunnossa viitatut teot, jotka Syyttäjälaitoksen näkemyksen mukaan tulisi säätää rangaistavaksi huolimattomuudesta tehtyinä, ovat luonteeltaan sellaisia, että niihin liittyvä toiminta sinänsä ei pääsääntöisesti ole tuottamuksellista.* Esimerkiksi 75 §:ssä tarkoitetun suuren petolinnun pesäpuun hävittäminen tai vahingoittaminen vaatii puun kaatamista, mikä on lähtökohtaisesti tahallinen teko. Huolimattomuuselementti voi liittyä lähinnä siihen, että säännöksessä viitattua selvästi havaittavaa pesää ei ole havainnoitu. Samoin rauhoitetun linnun pesän tai munien haltuun ottaminen edellyttää tietoista toimintaa ja huolimattomuus voi liittyä vain esimerkiksi lajin tunnistukseen. Myös rauhoitetun eläinlajin yksilön vaihdanta tai kaupallinen hyödyntäminen on tietoista ja tarkoituksellista toimintaa, jossa huolimattomuus voi lähinnä koskea edellä todetusti lajin tunnistamista. Sen sijaan lajin yksilön tappaminen voi tapahtua täysin tuottamuksellisesti, kuten ajamalla autolla liikenteessä siilin päälle tai kaatamalla metsätalouden yhteydessä puun, jossa on linnunpesintä meneillään, äärimmilleen vietynä jopa astumalla rauhoitetun eläinyksilön päälle. Tällaisten tekojen rangaistavuus huolimattomuudesta tehtyinä lähestyy ankaraa vastuuta.”

Vastineessa kyseinen viittaus Syyttäjänlaitoksen lausuntoon on ilmaistu jossain määrin virheellisesti. Kyseinen kohta liittyy syyttäjälaitoksen lausunnossa esitettyyn seuraavaan näkemykseen: ”Vastaavanlaisia esimerkkejä voisi keksiä lukuisia. Selvää lienee, että ehdotettu luonnonsuojelurikkomusta koskeva säädös on erilaisten tahallisuus- ja huolimattomuusedellytysten vuoksi sisäisesti ristiriitainen ja sen soveltaminen johtaa lopputuloksiin, joita yleisen oikeustajun on vaikea hyväksyä.”

Tältä osin vastineessa on tarkoitettu kuvata asiaan ja syyksiluettavuuden asteeseen liittyvää sääntelyä, mikä osaltaan liittyy myös tämän selvityksen alussa käsiteltyyn tahallisuuden käsitteen määrittelyyn. Syyttäjänlaitoksen lausunnossa viitataan mahdolliseen ristiriitaan sen osalta, että esimerkkeinä mainitut pesään, pesäpuuhun ym.

kohdistuvat teot on säädetty rangaistaviksi jo huolimattomuudesta, vaikka lajin yksilön tappaminen vaatii tahallisuutta. Voimassa olevan lain 58 §:n perusteluissa on todettu, että ”jos rikollinen teko ei ole vähäinen, se on yleensä tuomittava luonnonsuojelurikoksena. Luonnonsuojelulain tai sen nojalla annettujen sääntöjen ja määräysten vastainen toimenpide on tuomittava, vaikka teko olisi tehty huolimattomuudesta. Luonnonsuojelurikos sen sijaan edellyttää aina vähintään törkeää huolimattomuutta.” Kuten vastineessa todetaan, ehdotetun 133 §:n 1 momentissa on noudatettu voimassa olevan lain lähtökohtaa siitä, että luonnonsuojelurikkomuksen kohdalla huolimattomuudesta tehty teko on rangaistavaa. Tunnusmerkistöissä on pääosin noudatettu syyksiluettavuuden asteen osalta voimassa olevan luonnonsuojelulain sääntelyä. Tarkoituksena ole ollut muuttaa nykyistä oikeustilaa, vaan saattaa rangaistuksia koskeva sääntely vastaamaan sille asetettuja tarkkuus- ja täsmällisyysvaatimuksia. Sama koskee syyksiluettavuuden asteen määrittelyä.